Mooimakers & OVAM

Webinar

UPV Zwerfvuil

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

MOOI MAKERS

16 maart 2026

Agenda

- **Introductie**
  - Tijl Aerts
- **UPV Zwerfvuil – wetgevend kader en vergoeding**
  - Ann De Boeck, OVAM
- **Verdeelsleutel van de vergoeding**
  - Jan Vanstockem, OVAM
- **Studie naar de uniforme berekening van de zwerfvuilkosten**
  - Gust Michiels, OVAM
- **Beleidsacties Lokaal Materialenplan & Ondersteuning Mooimakers**
  - Tijl Aerts, Mooimakers

UPV Zwerfvuil wetgevend kader en vergoeding

UPV zwerfvuil : waarom via een ISA?

- Interregionale aanpak is juridisch robuuster om verplichtingen op te leggen aan producenten die op nationaal niveau hun producten op de markt zetten.
- **UPV zwerfvuil: omzetting Europese SUP richtlijn 2019/904: producenten van producten die impact hebben op zwerfvuilkost, moeten kosten dragen voor**
  - de bewustmakingsmaatregelen betreffende die producten
  - het inzamelen van afval van die producten dat in openbare inzamelsystemen wordt afgedankt, incl. de kosten voor de infrastructuur en de exploitatie ervan en daaropvolgend vervoer en verwerking
  - het opruimen van het zwerfafval van deze producten, en voor daaropvolgend vervoer en verwerking.
  - het verzamelen en rapporteren van gegevens

  voor volgende producten:
  - Plastic voedsel- en drankverpakkingen, zakjes, wikkels, drinkbekers, doppen en draagtassen
  - vochtige doekjes en ballonnen
  - tabaksproducten met filters, en filters

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

Goedkeuringsprocedure

- Definitieve goedkeuring door 3 gewestregeringen
- Bespreking in het Vlaamse parlement is lopende
  - In de andere gewesten reeds goedgekeurd
- Van kracht na goedkeuring in de drie gewesten en publicatie in het Belgisch Staatsblad

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

Hoogte van het zwerfvuilbedrag

	Vlaanderen	Brussel	Wallonië	Totaal	kost per inw
Verpakkingen SUP + Blik + Sigarettendoosjes	46.033.607	33.071.947	22.810.842	**101.916.396**	**8,70**
Tabak	24.386.720	17.520.164	12.084.251	**53.991.135**	**4,61**
Vochtige doekjes	1.057.988	760.091	524.261	**2.342.340**	**0,20**
Ballonnen	66.999	48.133	33.199	**148.331**	**0,01**
Totaal	**71.545.314**	**51.400.336**	**35.452.553**	**158.398.203**	**13,53**
Inwoners	6.774.807	1.251.846	3.681.575	**11.708.228**	
kost per inw	**10,56**	**41,06**	**9,63**	**13,53**	

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER
OVAM

Verdeling over de overheidsinstanties

Gemeenten en IC's	60.935.966
Provincies en agentschappen	3.311.009
Mooimakers	6.232.569
Handhaving OVAM	1.065.769
TOTAAL	**71.545.314**

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER
OVAM

UPV zwerfvuil - praktische uitwerking

- Producent heeft keuze of hij producentenverantwoordelijkheid individueel of collectief (= via aansluiting bij beheersorganisme) opneemt
- Producent of beheersorganisme (BO) heeft keuze:
  - financiële optie: betalen van financiële vergoeding
  - financiële en organisatorische optie:
    - samenwerking tussen producent/beheersorganisme en de betrokken overheidsinstantie => overeenkomst
    - producenten mee betrokken in de organisatie en het operationeel beheer van het zwerfvuil

=> 4 manieren om invulling te geven aan UPV Zwerfvuil

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

Financiële en organisatorische optie

- Keuze van producent en/of collectief organisme samen met betrokken overheidsinstantie
- Optie kan per producent verschillend zijn per overheidsinstantie – overheidsinstantie kiest mee!
  - ⇒Wellicht enkel bij collectieve invulling
  - ⇒Opletten met tabaksproducenten
- Heffing is niet van toepassing: concreet vergoeding voor betrokken gemeente wordt in mindering gebracht
- Bij collectieve invulling: erkenning nodig, bij individuele invulling individueel beheersplan

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

Voorschotregeling en uitbetalingen

- Eerste heffingsjaar 2026 (N)
- Op basis van aantallen in 2025 (N-1) op de markt gezet:
- Eerste inschatting zal opgevraagd worden vanaf publicatie
- Voorafbetaling 50 % o.b.v. geschatte aantallen 2025 (N-1), nadien jaarlijks voor 15 april
- Voor 1 maart 2027 (N+1): definitieve aantallen 2025 (N-1)
- 1 april 2027 (N+1) IVC communiceert effectieve heffingsbedrag, resterend bedrag moet betaald worden plus voorafbetaling 2027

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

Voorschotregeling en uitbetalingen

- Bedragen voor Vlaanderen komen terecht in een (dedicated) begrotingsfonds
- 30 juli sluit OVAM af
- Uitbetaling naar gemeenten tegen 31 oktober
- Uitbetaling naar gemeente tenzij andere instructie
- Uitbetaling moet niet aangevraagd worden, enkel KBO nummer nodig

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

Mooimakers & OVAM

Vragen & opmerkingen

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

MOOI MAKERS

16 maart 2026

UPV Zwerfvuil

Verdeelsleutel van de vergoeding

Doel & aanpak

- **Verdeling van de zwerfvuilvergoeding die voortvloeit uit het UPV Zwerfvuil**

- **Actualisatie** op vraag van VVSG. Focus op recente, beschikbare en volledige gegevens:
  - Overstap van Netheidsindex (2017-2022) naar Zwerfvuiltelling (2023-…)
  - Volledige data opruimfrequenties uit bevraging bij Netheidsindex
  - Kaart type-omgeving aan nieuwste versie aanpassen
  - Rekening houdend met laatste fusieronde gemeenten

Doel & aanpak

- **Objectieve** gegevensbasis:
  - Zwerfvuiltellingen
  - Gestratificeerd op niveau van:
    - **Risicoklassen** (3): groot/gemiddeld/zeer laag risico op aanwezigheid zwerfvuil in gemeente – o.b.v. Belfiusclusters
    - **Type-omgevingen** (13): categorieën openbaar domein met bepaald gebruik en functie, vergelijkbaar risico op zwerfvuil
  - Geen rechtstreekse input van gemeenten op gemeenteniveau
  - Onrechtstreekse input bij bepaling vervuilingssnelheid (via bevraging NI 2021-22)
  - Kaartgegevens
- **EINDDOEL: Objectieve en neutrale verdeling van vergoeding**
- Elke gemeente op zelfde wijze beoordeeld
- Gebaseerd op objectieve meetresultaten van voorbije jaren

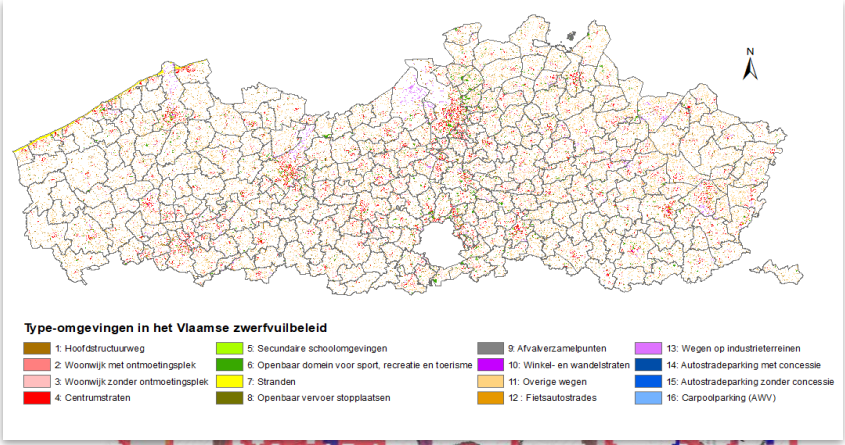

Opmaak: vereenvoudigd schema

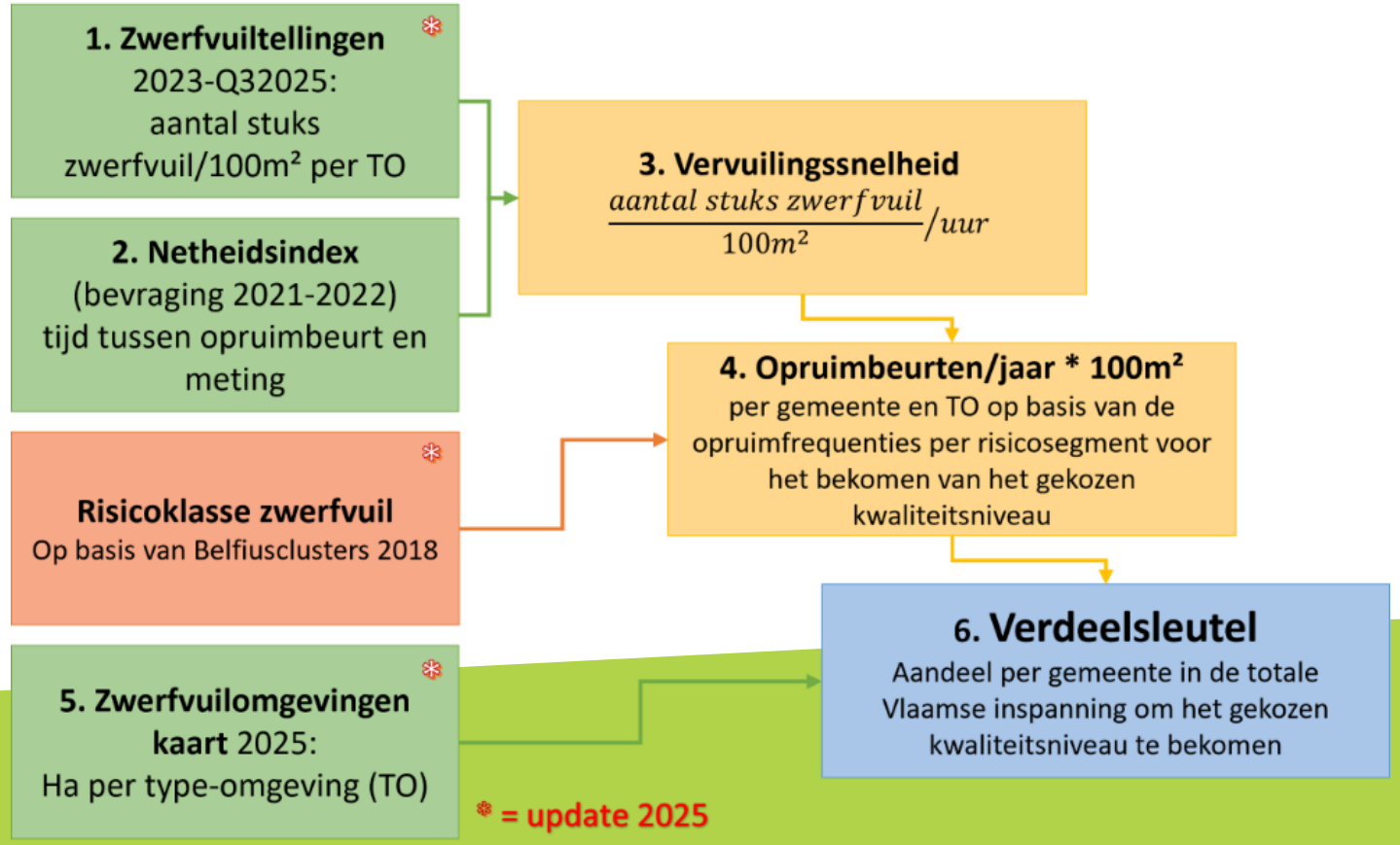

Databron: 1. Zwerfvuiltelling Vlaanderen

1. Zwerfvuiltellingen ❄
2023-Q32025:
aantal stuks
zwerfvuil/100m² per TO

2. Netheidsindex
(bevraging 2021-2022)
tijd tussen opruimbeurt en meting

3. Vervuilingssnelheid

$$\frac{aantal\ stuks\ zwerfvuil}{100m^2}/uur$$

4. Opruimbeurten/jaar * 100m²
per gemeente en TO op basis van de opruimfrequenties per risicosegment voor het bekomen van het gekozen kwaliteitsniveau

Risicoklasse zwerfvuil ❄
Op basis van Belfiusclusters 2018

5. Zwerfvuilomgevingen kaart 2025: ❄
Ha per type-omgeving (TO)

6. Verdeelsleutel
Aandeel per gemeente in de totale Vlaamse inspanning om het gekozen kwaliteitsniveau te bekomen

❄ = update 2025

Databron: 1. Zwerfvuiltelling Vlaanderen

- Sinds 2023 jaarlijkse steekproef: 6064 tellingen over heel Vlaanderen, verdeeld over 11 omgevingstypes en 3 urbanisatiegraden
- Uitgevoerd in vier telseizoenen
- Selectie van meetpunten gebeurd ‘ad random’ (GIS-algoritme, VITO) binnen een type-omgeving volgens aantallen in de tabel hieronder.
  - 100m² meetvlakken rond punt – ideaal = 10x10m
  - Voor elk meetpunt worden er twee reservepunten geselecteerd

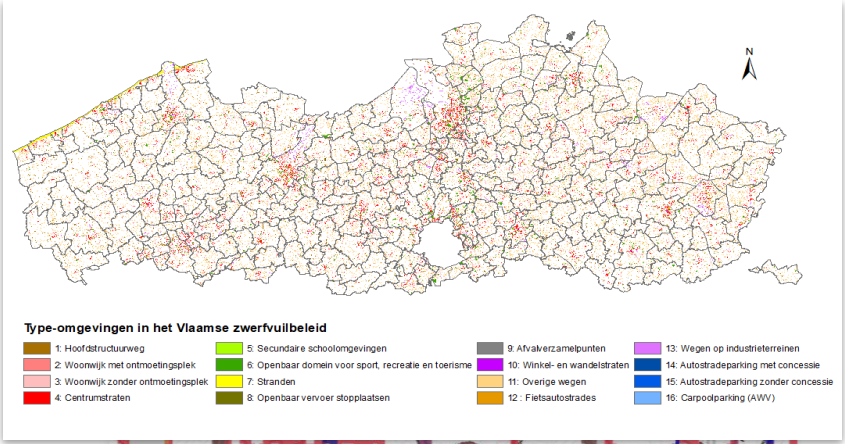

Tabel 21. De resulterende steekproefgrootte per type-omgeving en urbanisatiegraad voor de zwerfvuiltelling

TO-code	Naam type-omgeving	Steekproefgrootte voor steekproeftrekking: stedelijk	rand-stedelijk	landelijk	totaal
T1	Hoofdstructuurweg	328	192	192	712
T2	Woonwijk	58	55	91	204
T3	Centrumstraat	363	363	166	892
T4	Secundaire schoolomgeving	235	78	99	412
T5	Openbaar domein voor sport, recreatie en toerisme	80	135	269	484
T6	Openbaar vervoer stopplaats	302	311	311	924
T7	Afvalverzamelpunt	206	205	205	618
T8	Winkel- en wandelstraat	377	377	370	1124
T9	Overige weg	0	0	120	120
T10	Weg op industrieterrein	76	39	53	168
T11	Autosnelwegparking	0	0	408	408

Databron: 1. Zwerfvuiltelling Vlaanderen

- Doel: tellen van het **aantal stuks zwerfvuil op 100m²**
  - geen weging o.b.v. type zwerfvuil
- Uitgevoerd door specifiek opgeleide terreininspecteurs (ARCADIS)
- Metingen volgens gedetailleerd protocol (uitgewerkt i.s.m. OWS)
  - Meer info en protocol op: ovam.vlaanderen.be/zwerfvuiltellingen
- Meeloopsessie: controle van de inspecteurs op het terrein door ARCADIS en OVAM
- Input voor verdeelsleutel: > 16 000 gemeten punten (2023-Q3 2025)

Databron: 2. Netheidsindex

1. Zwerfvuiltellingen ❄
2023-Q32025:
aantal stuks
zwerfvuil/100m² per TO

2. Netheidsindex
(bevraging 2021-2022)
tijd tussen opruimbeurt en meting

3. Vervuilingssnelheid

$$\frac{aantal\ stuks\ zwerfvuil}{100m^2}/uur$$

4. Opruimbeurten/jaar * 100m²
per gemeente en TO op basis van de opruimfrequenties per risicosegment voor het bekomen van het gekozen kwaliteitsniveau

Risicoklasse zwerfvuil ❄
Op basis van Belfiusclusters 2018

5. Zwerfvuilomgevingen kaart 2025: ❄
Ha per type-omgeving (TO)

6. Verdeelsleutel
Aandeel per gemeente in de totale Vlaamse inspanning om het gekozen kwaliteitsniveau te bekomen

❄ = update 2025

Databron: 2. Netheidsindex

- Voor elke loopstrook in een gemeente **bevraging van frequentie van opruimen** (van meerdere keren per dag tot ‘op afroep’)
- Telkens voor de 40 gemeenten in de jaarlijkse steekproef van Netheidsindex:
  - Variërende kwaliteit van antwoorden, maar wel gecontroleerd
- Periode: lente 2021 - eind 2022
- Eindresultaat: 11 740 datapunten over 10 type-omgevingen en 3 risicoklassen
  - Beschrijven **mediaan aantal uur tussen opruiming (T0) en een ‘meting’ (T1)**
- GEEN andere resultaten uit Netheidsindex gebruikt (aantal stuks, externe factoren…)

Databron: Risicoklasse zwerfvuil

1. Zwerfvuiltellingen ❄
2023-Q32025:
aantal stuks
zwerfvuil/100m² per TO

2. Netheidsindex
(bevraging 2021-2022)
tijd tussen opruimbeurt en meting

3. Vervuilingssnelheid

$$\frac{aantal\ stuks\ zwerfvuil}{100m^2}/uur$$

Risicoklasse zwerfvuil ❄
Op basis van Belfiusclusters 2018

4. Opruimbeurten/jaar * 100m²
per gemeente en TO op basis van de opruimfrequenties per risicosegment voor het bekomen van het gekozen kwaliteitsniveau

5. Zwerfvuilomgevingen kaart 2025: ❄
Ha per type-omgeving (TO)

6. Verdeelsleutel
Aandeel per gemeente in de totale Vlaamse inspanning om het gekozen kwaliteitsniveau te bekomen

❄ = update 2025

Databron: Risicoklasse zwerfvuil

- Risicoklassen (3): groot/gemiddeld/zeer laag **risico op aanwezigheid zwerfvuil in gemeente** – o.b.v. Belfiusclusters
- Belfiusclusters: indeling alle Belgische gemeenten in 16 klassen o.b.v. socio-economische, demografische en ruimtelijke eigenschappen
  - Fusies 1 januari 2025: wijzigingen clusters voor aantal gemeenten
- Rechtstreekse omzetting van wijzigingen Belfiusclusters naar indeling in risicoklassen
  - Enkel actualisatie, geen andere aanpassingen

Databron: 5. Kaart type-omgevingen

1. Zwerfvuiltellingen *
2023-Q32025:
aantal stuks
zwerfvuil/100m² per TO

2. Netheidsindex
(bevraging 2021-2022)
tijd tussen opruimbeurt en meting

3. Vervuilingssnelheid

$$\frac{aantal\ stuks\ zwerfvuil}{100m^2}/uur$$

4. Opruimbeurten/jaar * 100m²
per gemeente en TO op basis van de opruimfrequenties per risicosegment voor het bekomen van het gekozen kwaliteitsniveau

Risicoklasse zwerfvuil *
Op basis van Belfiusclusters 2018

5. Zwerfvuilomgevingen kaart 2025: *
Ha per type-omgeving (TO)

6. Verdeelsleutel
Aandeel per gemeente in de totale Vlaamse inspanning om het gekozen kwaliteitsniveau te bekomen

* = update 2025

Databron: 5. Kaart type-omgevingen

- Ontwikkeld door VITO voor fractietelling zwerfvuil (2019-2021)
  - **Objectieve indeling van elke 10x10m cel** van openbaar domein in Vlaanderen in type-omgevingen
    - **Niet** o.b.v. inbreng gemeenten
    - **Wel** opbouw door samenbrengen geografische bronnen: landgebruikskaart Vlaanderen, kadaster, wegenregister, puntlocaties (scholen, bushaltes, afvalverzamelpunten…)
- Jaarlijkse **update**:
  - Uitvoering door VITO
  - Verwerking feedback van op terrein bij zwerfvuiltellingen (bv. toegankelijkheid, afwijkingen)
  - Meenemen recentste gegevens:
    - Puntlocaties afvalverzamelpunten, bushaltes…
    - Updates van kaartlagen die aan bron liggen (bv. landgebruikskaart Vlaanderen)

Databron: 5. Kaart type-omgevingen

- Input voor verdeelsleutel:
  - Voor elke gemeente..
  - Voor elke type-omgeving..

  de oppervlakte

- Ook inzet voor selectie meetpunten Zwerfvuiltelling Vlaanderen (zie eerder)

Resultaat

1. Zwerfvuiltellingen ❄
2023-Q32025:
aantal stuks
zwerfvuil/100m² per TO

2. Netheidsindex
(bevraging 2021-2022)
tijd tussen opruimbeurt en meting

3. Vervuilingssnelheid

$$\frac{aantal\ stuks\ zwerfvuil}{100m^2}/uur$$

4. Opruimbeurten/jaar * 100m²
per gemeente en TO op basis van de opruimfrequenties per risicosegment voor het bekomen van het gekozen kwaliteitsniveau

Risicoklasse zwerfvuil ❄
Op basis van Belfiusclusters 2018

5. Zwerfvuilomgevingen kaart 2025: ❄
Ha per type-omgeving (TO)

6. Verdeelsleutel
Aandeel per gemeente in de totale Vlaamse inspanning om het gekozen kwaliteitsniveau te bekomen

❄ = update 2025

Resultaat

- **Verdeelsleutel:** Objectieve percentages per gemeente die aandeel in de totale Vlaamse inspanning om het gekozen kwaliteitsniveau te bekomen weergeven

- **Output** van de gebruikte databronnen (los van verdeelsleutel):
  - Jaarlijks rapport zwerfvuilmonitoring (zwerfvuiltelling en IZAS): Resultaten zwerfvuilmonitoring
  - Kaart met type-omgevingen: Zwerfvuilkaart

Mooimakers & OVAM

Vragen & opmerkingen

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

MOOI MAKERS

16 maart 2026

UPV Zwerfvuil

Studie zwerfvuilkosten België

Doel & aanpak

- Doel:
  - bepalen van een **uniforme methode** om de zwerfvuilkosten in **België** te bepalen en actualiseren
  - uitvoering van deze methode i.k.v. de actualisatie van het ISA UPV Zwerfvuil in 2029

- Aanpak:
  - opdrachtgever: Interregionale Verpakkingscommissie (IVC)
  - opdrachtnemer: studiebureau Comase
  - stuurgroep: administraties van de 3 gewesten, waaronder OVAM
    - Controle op uitvoering en sturing van de opdracht
  - klankbordgroep: stakeholders, waaronder VVSG/Interafval en sectorvertegenwoordigers
    - Communicatie over het verloop en de resultaten van de studie

Verloop & timing

- Momenteel
  - Bevraging gemeenten en andere stakeholders afgerond, gegevensverwerking
  - Sorteeranalyse zwerfvuil op de grond en afval in straatvuilnisbakken: analyse resultaten
- Volgende fase
  - Implementatie van geactualiseerde parameters in het rekenmodel om de kosten te bepalen
- Eindrapport verwacht **3e kwartaal 2026**

Mooimakers & OVAM

Vragen & opmerkingen

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

MOOI MAKERS

16 maart 2026

Beleidsacties Lokaal Materialenplan

Ondersteuning Mooimakers

Vlaamse zwerfvuildoelstelling

- **Opgeruimde hoeveelheden zwerfvuil**
  - De totale hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil op de grond daalt tegen 2030 met minstens 20% t.o.v. 2023.
- **Aantal stuks zwerfvuil**
  - Het aantal stuks zwerfvuil per 100m² voor prioritaire type-omgevingen daalt met 20% tegen 2030 t.o.v. 2023.
  - Voor alle andere gemeten type-omgevingen mag het aantal stuks zwerfvuil per 100m² niet significant stijgen tegen 2030 t.o.v. 2023.
- **Opvolging via IZAS-bevraging en Vlaamse zwerfvuiltellingen**

Vlaamse zwerfvuildoelstelling

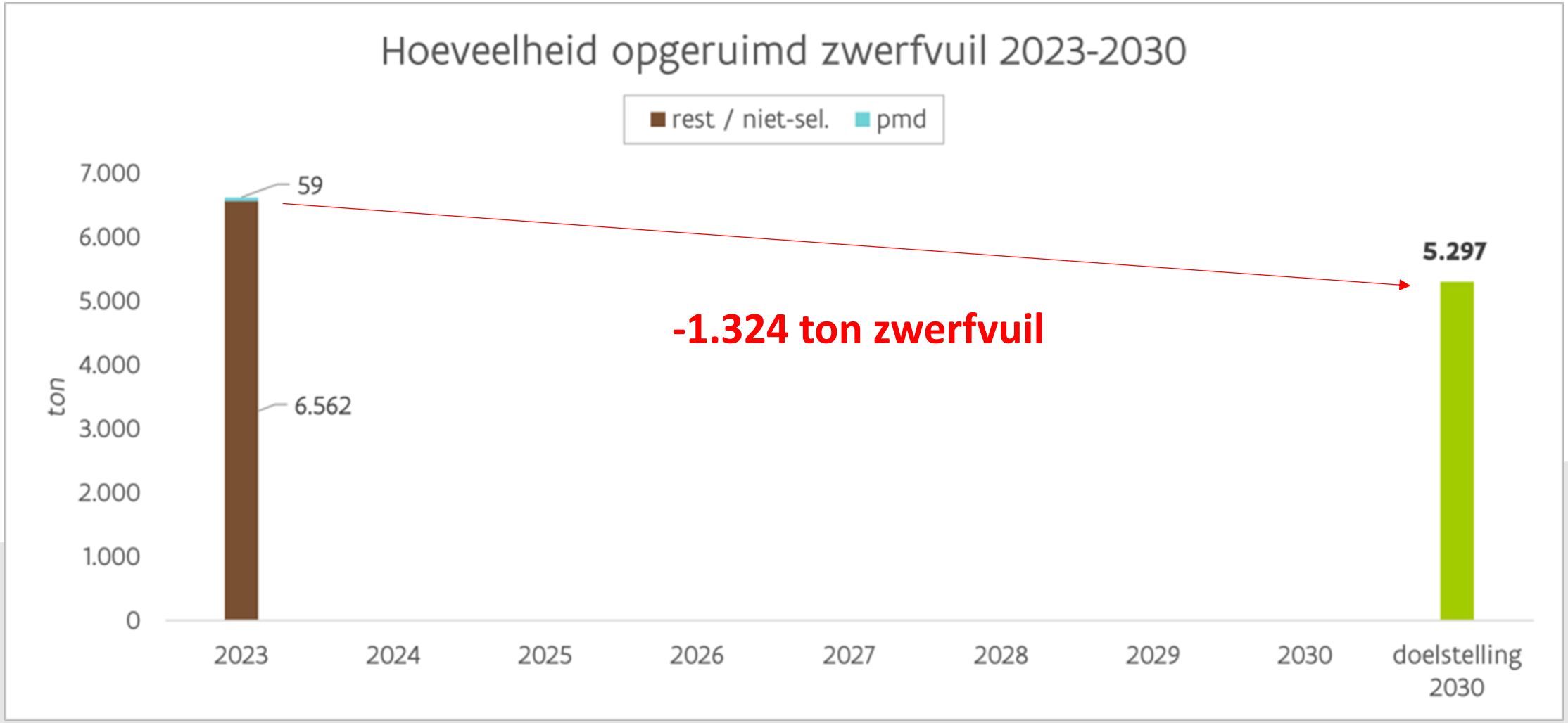

Van doelstelling naar lokaal beleid

- Lokaal Materialenplan (LMP)
  - Beleidsmatige vertaling naar acties op lokaal niveau
  - Geven richting aan het lokaal zwerfvuilbeleid
- UPV-zwerfvuil vs. Lokaal Materialenplan: Twee kaders, één verhaal
  - ISA: bepaalt het speelveld – wat kan er vergoed worden met de zwerfvuilbijdrage
  - LMP: bepaalt de acties en bouwstenen van een lokaal netheidsbeleid – Wat moet er minimaal gebeuren

Minimale beleidsacties (actie 71)

- Minimale bouwstenen van een lokaal zwerfvuilbeleid
  - Actueel vuilnisbakkenplan
  - Aanpak zwerfvuil- en sluikstortgevoelige locaties (hotspots)
  - Effectieve en efficiënte handhaving
- Opvolging via jaarlijkse online bevraging rond lokaal afval- en materialenbeleid
  - Deadline: 30-4-2026

Vuilnisbakkenplan

- **De juiste vuilnisbak op de juist plaats**: Een goed vuilnisbakkenplan helpt om zwerfvuil te voorkomen, maar ook om opruim- en inzamelkosten beheersbaar te houden.
- **Minimale verwachting**
  - Inventarisatie van het vuilnisbakkenbestand
  - Monitoring van vuilnisbakken (vullingsgraad en misbruik)
  - Analyse
  - Maatregelen
  - Effectmeting
- Een optimalisatie (cyclus) wordt **minstens éénmaal in de planperiode** doorlopen

Aanpak van probleemlocaties (hotspots)

- **Wat zijn hotspots?**
  - Locaties op het openbaar domein die structureel of snel opnieuw vervuild worden door zwerfvuil en/of sluikstort.
  - Deze locaties zijn vaak verantwoordelijk voor een groot aandeel van het opgeruimde zwerfvuil.
- **Minimale verwachting**
  - Inventarisatie van de probleemlocaties
  - Plan van aanpak, zowel:
    - Overkoepelend (gemeentelijk)
    - als locatiespecifiek
  - Gerichte maatregelen, onderbouwd met een datagedreven analyse

Handhaving

- Handhaving **als sluitstuk** van een lokaal zwerfvuilbeleid.
- **Minimale verwachting**
  - Uitwerking en uitvoering van een lokaal handhavingsbeleid rond zwerfvuil en sluikstort
  - Juridisch kader op orde:
    - Opname van een specifiek artikel over zwerfvuil en sluikstort in het GAS-reglement.
    - Handhaving via artikel 12 van het Materialendecreet (voor grotere sluikstorten is een strafrechtelijke procedure vereist).
  - Afstemming met relevante partners (o.a. lokale politie, afvalintercommunale)
  - Duidelijk afsprakenkader en werkstroom, zodat rollen en verwachtingen helder zijn

Handhaving

- “Lokale besturen nemen in hun politiereglement de nodige bepalingen op om specifieke private actoren te verplichten afvalrecipiënten te plaatsen en het zwerfvuil in de omgeving van hun inrichting op te ruimen.”
- Opgenomen in Vlarema (2024), maar zinvol om eveneens via het GAS-reglement hierop in te zetten.

Veeg- en opruimplan

- Een efficiënte en effectieve reiniging is cruciaal voor zichtbare netheid en de kostenefficiëntie van het zwerfvuilbeleid (actie 61 LMP)
- Minimale verwachtingen
  - Overzicht van middelen en partners (personeel, materieel, externe samenwerkingen)
  - Realistische en flexibele planning (vaste opdrachten + ruimte voor onvoorziene situaties)
  - Onderbouwde keuze
    - inspanningsgericht (vaste frequenties) of
    - beeld-/resultaatsgericht reinigen
  - Periodieke evaluatie en bijsturing

Ondersteuning Mooimakers

- Mooimakers ondersteunt lokale besturen bij het realiseren en versterken van de minimale beleidsacties uit het Lokaal Materialenplan via:
  - Delen van kennis en goede praktijken
  - Projectsubsidies
  - Communicatiemateriaal en digitale toepassingen
  - Doelgerichte begeleiding en advies

Kennis en goede praktijken

- Kenniswijzer en nieuwsbrieven
- Opleidingen en infosessies
  1. Opleidingsmodule Vuilnisbakkenplan
     - 21 mei 2026 (eerste module)
     - 22 oktober 2026 (eerte module)
  2. Opleiding hotspots
     - 5 mei 2026
     - 20 oktober 2026

➢ [Overzicht opleidingen | Mooimakers.be]
➢ [Kenniswijzer | Mooimakers.be]

Projectsubsidies

- Project Vuilnisbakkenplan
  - Oproepronde: 2 februari t.e.m. 31 maart 2026
  - [Project Vuilnisbakkenplan | Mooimakers.be]
- Project Hotspots
  - Oproepronde: 16 maart t.e.m. 12 juni 2026
  - [Project hotspots | Mooimakers.be]

Communicatie en digitale toepassingen

- Mijn Mooie Straat = gratis platform om de werking rond openbare netheid te digitaliseren en professionaliseren
- 4 modules:
  1. Meldingsmodule
  2. Vuilnisbakkenmodule
  3. Monitoringsmodule
  4. Vrijwilligersmodule
- Vrijwilligersapp
- Webwinkel

Begeleiding en advies

- Begeleiding en advies (op maat) gebaseerd op een integrale zes-pijleraanpak:
  - Preventie
  - Sensibilisering en communicatie
  - Omgeving
  - Infrastructuur
  - Participatie
  - Handhaving

Mooimakers & OVAM

Vragen & opmerkingen

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

MOOI MAKERS

16 maart 2026